

שאלה: שאל אותי בן-אדם חילוני, כיון שהשבת נוסדה למען מנוחת האדם, מדוע אסור לעשן או להדליק חשמל? אדרבה, אלו הם הגורמים למנוחת האדם!

תשובה: הבה ונחזור אל מקור הציווי. כתוב בעשרת הדברות (שמות כ, ט-יא):

(ט) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֹאכְתְּךָ:

(י) וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה...

(יא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם

וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. עַל כֵּן בֵּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ:

בפסוק ט' הוזכרו שני שמות עצם: עבודה ומלאכה. מה ההבדל ביניהם? אלא "עבודה" היא פיזית, גופנית. אבל "מלאכה" היא פעולה יצרנית, פעולות המביאות לשינוי ממשי בדבר מסוים. מה הן שלושים ותשע אבות-מלאכות האסורות בשבת? הצד, השוחט, האופה, המבשל, הכותב, המוחק, הבונה, הסותר, האורג, התופר וכו'.

לפי דין התורה מותר "לעבוד" בשבת. כלומר לגרור ספסלים, או להרים משאות מן קומת קרקע של ביתך עד לקומה השלישית. כי "עבודות" אלו בהן אתה שותף גם לכל בעלי החיים ההולכים על ארבע. מה הרעיון כאן? אלא בקש הקב"ה שביום אחד בשבוע נחדול מהריבנות שיש למין האנושי על כל המציאות החומרית. כל ששת הימים אנו פעילים, כותבים, בונים, מבשלים וכו'. יום אחד בשבוע נכריז כי אנו רק אורחים על שולחנו של הרבון האמתי של העולם. אנו שובתים ממלאכות המאפיינות את העליונות של המין האנושי.

לכן כל מי שמדליק מכשיר חשמלי, נקרא מחלל [שורש "מחלל" עושה חלל וחולין] את השבת. אמנם לא היתה לו טירחה בלחיצת הכפתור, אבל הוא פעל פעולה אנושית מובהקת. לבהמות וחיות אין שְׁכָל להמציא מכשירים כאלו. גם להעביר מטפחת מרשות היחיד לרשות הרבים, במקום שאין עירוב, הוא איסור מהתורה למרות שאין בזה כל טרחה וקושי. אבל המושגים של "רשות היחיד" ו"רשות הרבים" הם אנושיים בלבד, ואין לבעלי חיים ההולכים על ארבע מושג בזה.

בציטט הנ"ל קראנו על ה' "וינח ביום השביעי". אם אין לפניו עמל ולא יגיעה, ממה הוא נח? אלא נח מלהמשיך בפעולות יצירתיות. וכאשר גם אנו נעשה כך, נזכיר לעצמנו שוב מי הוא באמת אדון העולם. לא שום קרוץ-חומר כמונו אלא רק הקב"ה.

אמנם הקב"ה התיר לנו להכין מלפני שבת מכשירים המפעילים את הפעולות שנרצה בהן במשך השבת, שעון-שבת לחשמל, מעלית שבת העוצרת אוטומטית בכל קומה ועוד עצות כאילו. כולם מותרים כי לא פעלנו פעולות אלו במשך שעות השבת.

הכל כל כך חכם! הכל כל כך נח! הכל כל כך קדוש! הכל בשִׁכּוּל ובהגיון. אשרינו מה טוב חלקנו, אנו בני ישראל.

המקור לשיחה זו הוא דברי הרב שמשון רפאל הירש, בביאורו לשמות, תחילת פרשת ויקהל (עמ' תסו). צריכים להזכיר, כי מדרבנן אסורים גם "עבודות" שיש בהן יגיעה וטורח.